

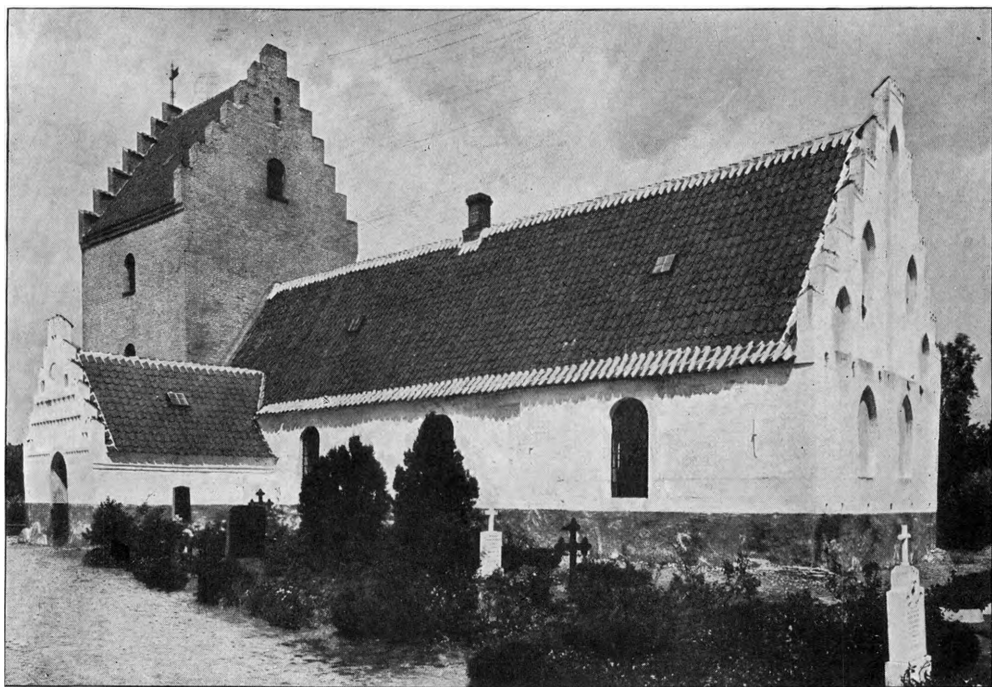

Fig. 1. Bogø. Ydre, set fra Sydøst.

Hude 1904

BOGØ KIRKE

MØNBO HERRED

Øen, der i Kong Valdemars Jordebog nævnes som Krongods, blev 1689 lagt til Møns Amt og ved Salget af det mønske Krongods 1769 afhændet til Beboerne. I gejstlig Henseende hører Sognet dog stadig under Falsters Nørre Herreds Provsti. Kirken er selvejende.

1581 eftergav Kongen Bønderne paa Bogø 20 Dlr. af Pengeskatten til deres Kirkes Bygning!

Kirken ligger nordligt i Gammelby og ret nær Øens Nordkyst; fra Kirkegaardens svage Højning er der vid Udsigt mod Nord og Vest. Af dens gamle Hegn staar i Nordøst, ved Præstegaardshaven, et Stykke Stendige; Resten er nymodens omsat, med kløvet Kamp.

Bygningen er et middelalderligt Langhus med Vaabenhush i Syd og Taarn, begge sengotiske.

Alle Kirkens Dele har sengotisk Præg, men det er dog sandsynligt, at et enkelt Murstykke af det kun 3,50 m høje *Langhus*, nemlig Sydmurens Midtparti, er ældre, maaske fra romansk Tid. Dette Murstykke er af raa Kamp uden kendelig Skifteorden; i den knortede Murflade sidder der mellem de moderne Vinduer et helt tilmuret, snarest rundbuet Vindue (o. 1,30 m højt, o. 1,60 m over Terrænet), men dets noget uregelmæssige, retkantede Stik

er ialfald ikke romansk. Den vestre Del af Sydmuren, bag Vaabenhuset, er afbrudt og ændret ved en stor Udhugning til en nyere Syddør. Paa Bygnin- gens Nordside er hele Langhusets vestre Parti sengotisk, over høj Syld bælte- muret af Munkesten og Kridtkvadre; af de to tilmurede, fladbuede Nordvest- vinduer er det østre næsten ukendeligt, det vestre synligt baade udvendigt (Højde 1,08 m) og over Hvælvene; selve Lysningen er ikke mer end 40 cm bred.

Grænsen mellem Langhusets vestre og østre Afsnit dækkes paa Nordsiden af en Støttestille i to Afsæt, og paa Sydsiden maa der have staaet en lignende, der har efterladt Brudlinjer i Murværket og en fremspringende Syldsten. Østpartiets spinkle Mure, der har store, liggende Hjørnesten og mellem dem lodretstillede Syldsten, er jævnaaldrende med den sengotiske Nordmur og ligesom denne bælttemuret (Murstensmaal: 28—29 × 12,5 × 9,5 cm). Øst- gavlen, hvis talrige Bomhuller er lukkede for en Snes Aar siden, har to tilmu- rede, ligestore Vinduer, der udadtil viser sig som spidsbuede, indadtil som fladbuede Blændinger; i den trettentakkede Taggavl er der kun fem spids- buede Højblændinger. Af et Sydvindue spores smaa Rester, og øst herfor er der et Spildevandsafløb (»Piscina«), nu lukket og ukendeligt udvendigt, men indvendigt synligt som en 51 cm høj, 41 bred og 29 dyb Vægniche, hvis svagt skraanende Bund fortsætter sig udefter gennem Muren som en Spalte af samme Bredde, men kun 9—10 cm høj. Østligst i Nordvæggen findes en større firkantet Blænding.

Hele Langskibets *Indre* har oprindelig haft fladt Bjælkeloft. Over de nu- værende Hvælv ses paa Nordvæggen en Rest af en kun 54 cm svær Tvær- mur, hvis Spinkelhed viser, at den ikke kan have været nogen virkelig Triumf- gavl, men kun en midlertidig Afslutning eller snarere en Skillevæg mellem »Kor« og »Skib«; paa Sydvæggen er tilsvarende Spor usikre. Øst for den for- svundne Tværmur har Overvæggene tyk Mørtelpuds, som 46 cm under Tag- foden buer udad med en Huling, der maa have fortsat sig opad i en stor Hul- gesims, støttet af Knægte, hvis Tappe har efterladt sig enkelte Aftryk i Murværket. Vest for Skillemuren har de kalkede, ikke pudsede Vægge været dekorerede (se Kalkmalerier), men ogsaa her har der til de forsvundne Lofts- bjælker, hvis Afstande ikke har svaret til det nuværende Tagværks Spærfag, sluttet sig Knægte, af hvilke der foruden nogle Taphuller er bevaret en enkelt 10 cm bred Rygtap, siddende i Nordmuren tæt ved Vesthjørnet. Det sengotiske Langhus har saaledes mærkeligt nok haft et Loft af unggotisk Karakter.

Paa Reformationstiden eller maaske senere i 1500'erne er den nævnte Skillevæg nedbrudt og Langhuset overdækket med fire *Hvælv*, der har runde Gjord- og Skjoldbuer, men iøvrigt er af sædvanlig sengotisk Type, med Halv- stensribber (ingen Overribber). Korhvalvet, hvis Vægpiiler hviler paa grove Murklodser, og hvis østre Gjordbue skærer Østvinduerne, har Toprude. Sam-

tidigt med Hvælvslagningen har man vistnok fornyet Tagværket, der er af Krydsbaandstype med Huljærns-Stregnumre; en Del af Spærsko-Enderne er pænt tilsnittede i T-Form. Over Østhvælvet sidder Krydsbaandene højere end over de andre Hvælv, men endda har man maattet fjerne et Par af dem for at faa Plads til Hvælvingskapperne.

Vaabenhuset, af Munkesten i Munkeskifte, har sengotisk, ellevetakket Gavl med et vandret delt Blændingssystem af Præstø—Næstved Type, nederst et Savskifte, derover et syv Skifter højt »Savbælte« og øverst smaa Rektangler om et Cirkelfelt. Den rundbuede Dør er efter Fløjene at dømme udvidet ved Aar 1800. I det indre har Østvæggen bevaret fladbuede Spareblændinger.

Taarnet er jævnbredt med Skibet. Dets nedre Del, indtil lidt over Langhus-

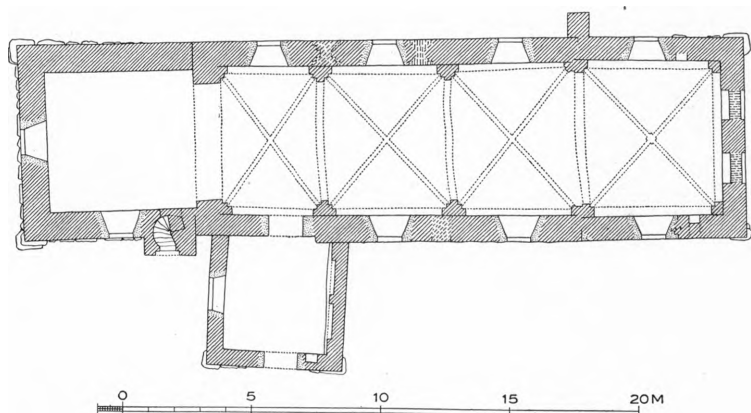

Fig. 2. Bogø. Plan. 1:300. Maalt af Mogens Clemmensen 1926.

gesimsen, svarer i Murteknik nøje til Kirkens Østende, baade Sylden og Bæltmuringen. I det samtidige Trappehus har Vindeltrappen kun bevaret nogle faa Lofsstik. Taarnbuen har nu samme Spændvidde som Langhusets Gjordbuer, og Taarnrummets Træloft er nymodens gipset, maaske samtidigt med, at hele Taarnets Overdel er ombygget af smaa Mursten. I Vindfløjen staar 1868.

Kirken er hvidkalket og teglhængt. Paa Kamtakkerne ligger Munketegl. Alle aabne Vinduer er nymodens rundbuede med linealgotiske Støbejærnsstel.

KALKMALERIER

Paa »Skibets« nordre Overvæg ses Rester af Dekorationer fra Tiden ved Aar 1500, især Streganker, der ved Nordøsthjørnet, nærmest den nedbrudte Skillevæg, naar helt op til Tagremmen, samt Stjerner og Rosetter. Ved det bedst bevarede gotiske Nordvindue findes det øverste af en Kvindeskikkelse med løftet venstre Haand, vistnok Eva. Hendes udslagne Haar er gult; iøvrigt findes der næppe andre Farver end brunrødt.

INVENTAR

Alterbordet, der staar op ad Korvæggen, er over en Kampestenssyld bæltmuret af Kridt og Tegl. Bordet er bag Altertavlen bevaret i sin oprindelige Højde med Rester af en Kridtstensgesims; i Sydsiden findes en firkantet Gemmeniche, hvis Kridtkvadre ses at være zigzaghugne.

Alterbordspanel (Fig. 3) fra 1661 med barokke Fladsnitranker paa Arka-der og Rammestykker; til Siderne flankeres Panelet af to kraftigere skaarne Bruskværksvinger og under disse er Dateringen: Anno — 1661 indskaaret. Træet staar blankt med nymalet sort Bund for Skæringerne.

Altertavle i Bruskbarok, med malet Aarstal 1655, ret naivt Arbejde

Hude 1904

Fig. 3. Bogo. Alterbordsforside 1661.

er der firkantede Indskriftfelter. Topfeltet, der ogsaa flankeres af frie Søjler, er glat; udenfor Topvingerne staar paa Storgesimsen to ganske smaa Evangelistfigurer: Lukas og Johannes. Topkartouchen har et reliefskaaret F3 under en Krone. Paa Topgesimsen er senere fæstet to Krumknægte, sikkert fra Prædikestolen. Træværket staar med nymodens Maling, hvorunder spores ældre Farver og i Postamentvingernes Kartoucher Aarstallet: Anno 1655.

†*Altertavle*. Endnu 1880 henlaa der paa Kirkeloftet en sønderslaaet, sent-middelalderlig Altertavle. I Midtfeltet saas Maria med Jesusbarnet, i Fløjene Bebudelsen og Hellig tre Konger, Elisabeths Besøg og Omskærelsen. Udvendig paa Dørene havde Bebudelsen været malet.

Altersølv. *Kalk*, 21,5 cm høj, af enkel Form med rund Fod, Skaft, Knop og opr. Bæger; under Foden stemplet: 1761 og Mestermærke: FW (Fridrich Wessing i Odense, Olrik S. 138). *Disk* med graveret Cirkelkors, men uden Mærker; sikkert samtidig med Kalken. *Oblatæske*, oval, under Bunden stemplet F. W. og Odenses Bymærke.

**Kirkeflaske* af Bly, 21,5 cm høj, med to Øskener, men nu uden Laag; graveret Indskrift: »Denne er Bøø Kirkeflaske Kierkewerge Jens Klo Kierchewerge Rasmus Jepsen«. Nu i Nationalmuseet.

i lolland-falstersk Manér. Foran Storfeltets Musling-skal-Niche er stillet en vel-signende Kristusfigur med Verdenskuglen, flankeret af frie korintiske Søjler paa høje Fodstykker; foran Sidelfternes lavere Nicher staar noget mindre Evangelistfigurer, Matthæus og Markus, og over Nicherne

Alterstager, 38,5 cm høje, med middelalderlige, treringede Cylinderskafter og yngre, profilerede Fod- og Lyseskaale. Forneden om Lyseskaalene er indridset grove Versaler; paa den ene: »Vespera iam venit nobiscum Christe maneto« (en Fejlgraving er udprikket), paa den anden: »extinui lucem nec patiare tuam Anno 1644«. Det latinske Vers betyder: »Aftenen kommer nu, bliv hos os, Kristus, lad ikke dit Lys udslukkes. I Aaret 1644«.

Krucifikser. 1) Lille, sengotisk. Den 34,5 cm høje Figur har en stor gennembrudt Tornekrone, lukkede Øjne, strakt Krop, lille Lændeklæde, krumme Knæ.

Gamle Farver: Legemsfarve, Blod fra Vunderne, sort Haar og Skæg, rødbrunt Klæde. Nyere Korstræ med Indskriftplade.

Krucifikset var tidligere i Præstegaarden.

2) Sengotisk; 72 cm høj Figur, med pigget Tornekrone, lukkede Øjne, stærkt knudret Brystkasse, lille Lændeklæde, spinkle strakte Ben. Det gamle Korstræ har bølget Forkant og Krabbeblade, skaarne i eet med det; Tvæarmen ender i nu tomme, firsidede Plader. Korset er i nyere Tid opsat paa en bredere Planke. Egemalet Kors, hvid Figur. Nu i Taarnrummet.

Font af Granit, romansk, af een Sten.

Kummen, Tvm. 71 cm, har lidt under Overkanten en flad Rundstav, hvorfra lignende fladrundede Baand løber ned og deler Siden i fire Felter; i tre af disse findes Relief-rosetter, een ottedelt og to firdelte; det fjerde Felt er tomt. Skaftvulst; intet Afløb.

Fad, af nederlandsk Arbejde, 48,5 cm i Tvm., med Dobbeltørn, mellem hvis Halse en Krone; paa Randen Vindrueklaser og Løvværk samt graveret Versalindskrift, »Ernst Brun Else Gregers Daatter Humble Anno 1664«.

Lille Messingskaal, 27 cm i Tvm., 8,5 cm dyb; i Bunden en Fremstilling af Kristi Daab, og paa den lille Rand graveret Monogrammer: MNS AHD, Bomærke og Aarstal 1642. Nu ophængt i Koret.

Prædikestol, omtrent samtidig med Altertavlen og af lignende Karakter, men næppe af samme Billedskærer. Af Stolens oprindelige Udsmykning er kun

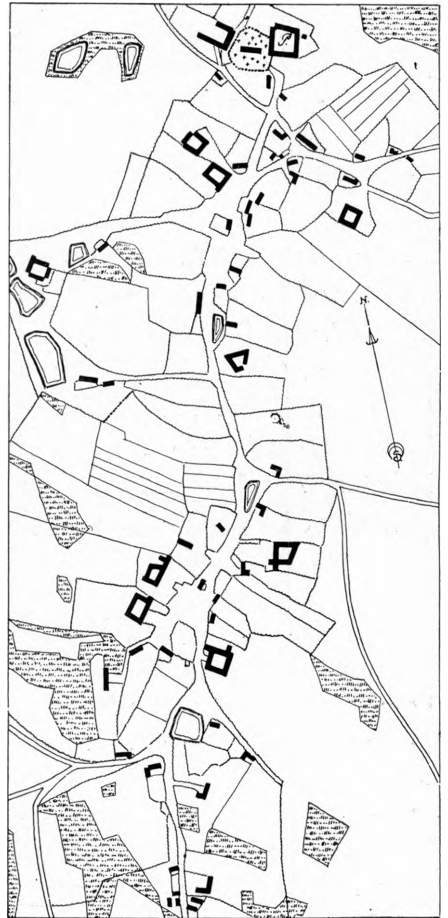

Fig. 4. Bogø 1809.

bevaret een af Muslingskal-Nicheerne, (af de andre findes Brudstykker), Evangelistfigurerne, Æggestavgesimsen og Krumknægtene, der dog er flyttet ned i Hjørnenicheerne, men ellers er Stolen stærkt omdannet og fornyet, af Fyr, i Slutningen af 1700'erne. Stafferingen er Egemaling, Guld og Hvidt.

Stoleværket er nyt.

Tre *Skibsmodeller* fra 1800'erne. »Bogø«, meget stor Tremaster. »Brødres Minde«, tremastet Orlogsskib med een Række Kanoner. Tremastet Orlogsskib, uden Navn, med to Rækker Kanoner.

Klokker. 1) 1451. Minuskler: »Help Got un' Maria mccccli«. Paa Klokkelegemet et Støbermærke (Uldall S. 102).

2) Mellem Akantusbladækker: »Soli Deo Gloria. Me fecit M. C. Troschell Hof Glockengieser in Coppenhagen Anno 1763«. Paa Klokkelegemet: »Bogø Klocke omstøpt i Aaret 1763 da Herr Conferentze Raad Örtz var Amtmand i Falster og Herr Conferentze Raad Brøggemand var Kirche Inspecteur«. Paa den modsatte Side et Kongemonogram F 5 mellem to Palmegrene.

Gravsten. Over »vellerd Mand S: Her Jacob Nielson Sogneprest her paa Bogø« død [1633, 30.] Jan. Reliefversaltværskrift, delvis udslidt. Fordybet Versalrandskrift: »De som lære skulle skinne... evindeligh. Dan. 12«. Graa Kalksten, 78 × 52 cm, fundet 1881 under Køkkengulvet i Præstegaarden. Nu opstillet ved Vaabenhusets Vestmur.

KILDER OG HENVISNINGER

Museumsindberetning af Henry Petersen 1880. Revideret af C. A. J. og V. H. 1932.
Fr. Bojsen: Bogø Kirke. Præstø Amts Aarbog 1914, 76—78.

¹ Kanc. Brevbøger 16. Jan. 1581. ² Fr. Bojsen S. 78.